

УДК 373.3.011.3-05:004
DOI 10.31654/2663-4902-2021-PP-4-24-32

Шевчук М. О.

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки, початкової освіти та освітнього менеджменту
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
m.a.shevchukk@gmail.com
orcid.id/0000-0002-6402-7400

**ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ:
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ**

У статті розглядається питання інформаційної культури вчителя початкової школи. В умовах інформатизації суспільства вчитель початкових класів має навчитися використовувати переваги інформаційного середовища й уникати його небезпек. Інформаційна культура сьогодні стає запорукою ефективності професійної діяльності вчителя. У такому разі інформаційна культура виступає певною універсалізацією педагогічних якостей вчителя і дає йому змогу глибоко усвідомити свою реальну роль у розвитку особистості молодшого школяра. Для з'ясування сутності поняття «інформаційна культура» автор досліджує терміни «культура» та «інформація». У статті наводяться як словниково-енциклопедичні визначення поняття «культура», так і погляди окремих науковців. Узагальнюючи різноманітні визначення, автор подає розуміння поняття «культура» як специфічного способу організації і розвитку людської життєдіяльності, представленого у продуктах матеріальної і духовної праці, в системі соціальних норм і закладів, у духовних цінностях, у сукупності відносин людей до природи, між собою і до самих себе. Дефініція «інформація» також подається у законодавчо-словниково-енциклопедичному тлумаченні та трактуванні окремих дослідників. Наголошуючи на тому, що інформація використовується в усіх сферах життєдіяльності людини і забезпечує виконання різноманітних функцій, автор трактує інформацію як відомості про людей, предмети, події, явища, факти, процеси навколишнього світу, які можуть зберігатися, накопичуватися, відтворюватися, передаватися та перероблятися і є результатом пізнавальної активності суб'єкта інтелектуальної діяльності. Спираючись на розуміння цих двох понять, визначається і дефініція «інформаційна культура». Також автор характеризує інформаційну культуру вчителя початкових класів, яка виступає певним інтегрованим комплексом знань, умінь, навичок, ціннісних орієнтацій, інтересів та поведінкових моделей, що стосуються сфери інформації, інформаційних потоків, інформаційно-комунікативних моделей. У статті зауважується, що інформаційна культура вчителя початкових класів пов'язана з етичними нормами та питаннями інформаційної безпеки і є гармонійним поєднанням чотирьох компонентів: діяльнісного, комунікативного, пізнавального та мотиваційного. Таким чином, інформаційна культура вчителя початкової школи дає змогу створити результативний простір взаємодії з інформацією як важливого елемента ефективної професійної діяльності в умовах трансформації освіти України.

Ключові слова: інформатизація суспільства, культура, інформація, інформаційна культура.

Постановка проблеми. Інформатизація суспільства є одним з домінуючих трендів ХХІ століття. Активне використання комп'ютерних засобів та інформаційних технологій створює нове інформаційне середовище життєдіяльності людей. У такому разі перед системою освіти постає нове завдання – підготувати молодь до життя та професійної діяльності в інформаційному суспільстві, навчити використовувати переваги нового середовища й уникати його небезпек. Сьогодні вноситься корективи й у підготовку висококваліфікованих фахівців для суспільства у закладах вищої освіти.

Важливим аспектом загальної культури конкурентоспроможного спеціаліста сучасного суспільства в умовах інформатизації суспільства виступає інформаційна культура.

Формування інформаційної культури вчителя має стати пріоритетним напрямком його підготовки до результативної професійної діяльності. Оволодіння інформаційною культурою виступає певною універсалізацією педагогічних якостей вчителя (і вчителя початкових класів у тому числі) і дає змогу глибоко усвідомити свою реальну роль у розвитку особистості майбутнього суспільства.

Отже, формування інформаційної культури вчителя початкової школи як елементу загальної культури конкурентоздатного фахівця виступає нагальною суспільною потребою і важливим аспектом процесу модернізації освіти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питаннями інформаційної культури займалися І. Алексєєв, О. Вершинська, А. Єляков, Н. Зінов'єва, Ю. Зубов, В. Іноземцев, В. Коган, А. Лаврухін, В. Маслов, І. Мелюхін, В. Орлов, В. Петров, А. Ракітов, Е. Семенюк, Л. Скворцов, А. Урсул, А. Уткін, Ю. Шрейдер, І. Юзвішин та ін., а серед зарубіжних авторів слід назвати: Д. Белла, М. Кастельса, Т. Стоуньєра, О. Тоффлера, Ю. Хаяші, К. Шеннона, Ф. Емері та ін.

Метою написання статті є визначення сутності поняття «інформаційна культура» та характеристика інформаційної культури вчителя початкових класів.

Виклад основного матеріалу. Для усвідомлення сутності поняття «інформаційна культура» розглянемо зміст термінів «культура» та «інформація».

У сучасній культурології існує надзвичайно багато визначень дефініції «культура», жодна з яких не стала загальноприйнятною. Зрозуміло, що ми не ставимо за мету знайти остаточне визначення даного поняття, разом з тим усвідомлюємо, що розуміння та аналіз різних аспектів визначень цього терміну наближає нас до розкриття змісту терміна «інформаційна культура».

У представленій таблиці ми навели деякі визначення поняття «культура» (табл. 1).

Таблиця 1

Сутність терміна «культура»

Автори 1	Визначення сутності поняття «культура» 2
В. Слатьонін, І. Ісаєв, О. Міщенко, Є. Шиянов	способи і продукти (артефакти) людської діяльності [10, с. 72].
Філософський словник / за ред. В. Шинкарука	(з лат.) культивувати або обробляти землю з метою забезпечення потреб людини, а також результат цієї діяльності [18, с. 27].
Українська радянська енциклопедія	сукупність практичних, матеріальних і духовних надбань суспільства, які відображають історично досягнутий рівень розвитку суспільства і людини й втілюються в результатах продуктивної діяльності [15].
Універсальний словник- енциклопедія	сукупність матеріального і духовного надбання людства, нагромадженого, закріпленого і збагаченого упродовж історії, яке передається від покоління до покоління [17].
С. Кримський	реалізація потенціалу творчої діяльності, що характеризується відтворенням історичного досвіду в його потенціальності, невикористаних можливостях його подальшого збагачення» [5, с. 56].
Т. Гриценко	«специфічний спосіб організації та розвитку людської життєдіяльності, представлений продуктами матеріальної й духовної праці, системою соціальних норм й установ, духовними цінностями, сукупністю відносин людей з природою, між собою та ставленням до власної особистості, це система життєвих орієнтацій суб'єкта» [1, с. 8].

Продовження таблиці 1

1	2
Н. Краснокутська	певний рівень розвитку суспільства, творчих сил і здібностей людини, що виражається в типах організації життя та діяльності людей, у їхніх взаємовідносинах, створюваних ними матеріальних і духовних цінностях, їх застосуванні і поширенні в процесі соціально-економічної практики [4].
Д. Антонович	«сфера духовного життя суспільства, що охоплює насамперед систему виховання, освіти, духовної творчості, а також установи й організації, що забезпечують їхнє функціонування» [16, с. 182].
Всесвітня конференція з культурної політики (ЮНЕСКО)	комплекс характерних матеріальних, духовних, інтелектуальних та емоційних рис суспільства, що включає в себе не лише різні мистецтва, а й спосіб життя, основні правила людського буття, системи цінностей, традицій, вірувань [11, с. 3].

Слід додати, що група вчених (В. Сластьонін, І. Ісаєв, О. Міщенко, Є. Шиянов) категорії «діяльність» та «культура» вважають взаємообумовленими. На їх думку, діяльність виступає загальною категорією, яка історично визначає культуру, створює її предметну сферу, обумовлює творення смислових потенціалів «життєвого світу». У свою чергу культура є універсальною характеристикою діяльності, яка «задає соціально-гуманістичну програму і визначає спрямованість того чи іншого виду діяльності, її типологічних особливостей і результатів» [10, с. 72]. Проте культура не зводиться тільки до діяльності.

Вітчизняний дослідник української культури Д. Антонович висловив думку, що «культурою вважаємо все, що має людина чи громада людей не від природи, а вже від власного розуму і власної творчості як у царині матеріальній, так і в духовній, в царині громадського життя, звичаїв та побуту» [16, с. 17]. Для нього культура не результат, а процес, певний рівень розвитку.

Зв'язок культури з творчістю простежує А. Свідзинський. Культура потребує творчих зусиль її носіїв, творення нових цінностей, нового творчого продукту. Якщо такі зусилля не докладаються, вважає дослідник, культура завжди занепадає, не зважаючи на її вагомий, набутий віками, потенціал. Таким чином, рівень культури визначається творчою активністю її носіїв, які цим самим дбають про добро нації і створюють простір, у якому вибудовується порядок і відповідно витісняється хаос [13, с. 232].

Потребують уваги і визначення, які надаються у посібниках з культурології, де сутність даного поняття трактується як поєднання цінностей (матеріальних і духовних), які історично створюються людством у різноманітній діяльності, а також взаємовідносини, які вибудовуються під час розподілу, використання цінностей та обміну ними [8, с. 13].

У процесі життєдіяльності люди засвоюють теоретичний, практичний та духовний досвід попередніх поколінь і передають його своїм нащадкам. Саме у цьому ланцюгу: засвоєння, збереження та передавання соціокультурного досвіду, і виявляється розвиток та функціонування культури. Дієвість даного ланцюга забезпечується формами і методами обміну і передачі культурних цінностей. Сьогодні серед них можна назвати: освіту, мову, традиції, звичаї, які історично наслідуються й удосконалюються.

Прикладом педагогічного підходу може слугувати визначення поняття «культура» запропоноване в словниковій літературі, а саме як «сфери духовного життя суспільства, що охоплює насамперед систему виховання, освіти, духовної творчості, а також установи й організації, що забезпечують їхнє функціонування» [16, с. 182].

Слід зазначити, що сфера освіти виступає найбільш технологічною і гнучкою частиною культури, яка закладає основи майбутніх змін. І саме від освіти залежить конструктивність цих змін. З часів античності відомо твердження, що духовний

розвиток людини, її здатність до самовдосконалення є не менш важливим, ніж розвиток економічних сфер суспільства.

Нам цікавий погляд І. Дзюби на сучасну українську культуру, яку вчений розглядає як творчий потенціал народу і вказує на важливість потреби усвідомлення себе як частки цілості української культури, «... за яку ти відповідаєш і від рівня якої сам залежиш у своїй творчій долі» [2].

Саме тому важливим є розуміння культури, яке розгортається в площині духовності та визначається як формування вищих якостей людини. У такому разі привертає увагу визначення С. Кримського (табл.1). Автор підкреслює, по-перше, наявність у будь-якому витворі культури історичного досвіду; по-друге, її конститування як смислопороджуючої системи, яка подає буття як текст [5, с. 56].

Варто зазначити, що культуру суспільства творять люди, оскільки завдяки своїй праці роблять власні внески у примноження культурних цінностей. А тому результати трудової діяльності кожної людини мають культурне значення. Це підкреслює соціальний характер культури і дає змогу розкрити сутність феномену культури як цілеспрямованої діяльності людини, результатом якої є матеріальні та духовні цінності, створені протягом історії існування людства, а також стосунки, що склалися в процесі використання цих цінностей.

У сучасному тлумаченні культура розглядається як система життєвих орієнтацій людини, реально існуюча конфігурація свідомості різних верств суспільства. Тобто це сфера духовної, ціннісної, комунікативної організації суспільства, що визначає норми поведінки, мислення, почуття людини, різних верств населення і нації в цілому [7, с. 11].

Отже, сьогодні під культурою розуміється специфічний спосіб організації і розвитку людської життєдіяльності, представлений у продуктах матеріальної і духовної праці, в системі соціальних норм і закладів, у духовних цінностях, у сукупності відносин людей до природи, між собою і до самих себе. Інакше кажучи, культура – це цінності, які спрямовують і координують поведінку і свідомість людей в їх груповому та індивідуальному житті.

У такому разі ми можемо послуговуватися двома основними підходами трактування культури, які найчастіше використовуються у науковій літературі:

1) сукупність матеріальних і духовних цінностей, які створюються людиною в процесі її життєдіяльності;

2) форма самореалізації людини в усьому її розмаїтті, спосіб буття людини.

Оскільки основою інформаційного суспільства є інформація, розглянемо сутність поняття «інформація».

У Законі України «Про інформацію» записано, що «інформація – це будь-які відомості (дані), які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді [3].

В енциклопедичному визначенні «інформація» (з лат. information – роз'яснення, виклад) тлумачиться як відомості про предмети, явища й процеси навколишнього світу [21].

Словникове трактування інформації зводиться до: 1) відомості про навколишній світ і процеси у ньому; 2) повідомлення про стан чого-небудь [9].

У математичному розумінні даний термін визначається як повідомлення та їх передача (К. Шеннон), у кібернетичному баченні – корисні відомості для прийняття управлінських рішень (Н. Вінер).

При цьому слід зазначити, що сутність терміну завжди пов'язується із створенням, розповсюдженням, перетворенням та споживанням інформації.

Саме до цих двох дефініцій (відомості, повідомлення) схиляються й науковці. Зокрема, В. Ровенський, А. Уємов, Є. Уємова вважають, що інформація – це «повідомлення про події, що відбуваються як у зовнішньому по відношенню до системи середовищі, так і в самій системі» [12, с. 69]. Такі повідомлення пов'язані із чимось новим, що раніше не було відомо.

Інформація може передаватися усним, письмовим або іншим шляхом. При цьому обмін відомостями може відбуватися між людьми, людиною і машиною, а також машиною і машиною. У тваринному і рослинному світі такий обмін відбувається за допомогою сигналів.

Філософи вважають, що інформація – це корисний зміст про річ, явище, людину, суспільство тощо. У такому разі інформацію пов'язують з поняттям «дані».

Але важливо зауважити, що зміст категорії «інформація» належить до сфери пізнання, має нематеріальний характер, не залежить від носія, є результатом розумової активності суб'єкта, може зберігатися, відтворюватися, передаватися, копіюватися і накопичуватися.

Інформація використовується в усіх сферах життєдіяльності людини і забезпечує виконання різноманітних функцій.

Отже, під *інформацією* можна розуміти *відомості як результат пізнавальної активності суб'єкта інтелектуальної діяльності, про людей, предмети, події, явища, факти, процеси навколишнього світу, які можуть зберігатися, накопичуватися, відтворюватися, передаватися та перероблятися.*

Таким чином, ураховуючи сутність дефініцій «культура» та «інформація» визначимо поняття *«інформаційна культура»* як *спосіб організації і розвитку людської життєдіяльності, представлений у відомостях як результатах пізнавальної активності суб'єктів інтелектуальної діяльності, про людей, предмети, події, явища, факти, процеси навколишнього світу, які можуть зберігатися на різних носіях, накопичуватися, відтворюватися та передаватися між різними системами.*

На думку Л. Харлаш, інформаційна культура педагога в сучасних умовах модернізації вищої освіти містить чотири базові компоненти: культури організації подання інформації; культури сприймання та користування інформацією; культура використання нових інформаційних технологій; культури спілкування через засоби нових інформаційних технологій [19, с. 279].

У такому разі інформаційна культура вчителя початкових класів полягає в здатності вільно користуватися різними типами комп'ютерної техніки та комп'ютерними пристроями, використовувати у професійній діяльності різноманітні програмні продукти для ефективного здійснення методичної та навчальної роботи; працювати з електронними джерелами інформації (знаходити, зберігати, опрацьовувати, копіювати, відтворювати та передавати інформацію у зрозумілому вигляді), встановлювати зв'язок за допомогою е-пошти та комунікативних мобільних додатків, розуміти правила безпечної роботи в системі Інтернет, використовувати у професійній діяльності інформаційні технології, критично оцінювати, використовувати інформацію та усвідомлювати особливості інформаційних потоків у педагогічній діяльності.

Важливо зауважити, що вчитель початкових класів має розуміти роль інформації в сучасному світі, формувати ціннісні акценти на опанування знань про природу, види, способи передачі інформації, розвивати пізнавальний інтерес до сфер застосування інформаційних технологій, розвивати навички роботи з різноманітною інформацією, «вибудовувати інформаційний світогляд та систему знань і умінь, що забезпечують цілеспрямовану самостійну діяльність з оптимального задоволення індивідуальних інформаційних потреб з використанням як традиційних, так і нових інформаційних технологій [20, с. 34].

Інформаційна культура вчителя початкових класів пов'язана і з етичними нормами та питаннями інформаційної безпеки. Разом з тим, питання безпеки стосуються не тільки захисту інформації та її етичного використання, але й, можливо, в першу чергу з питаннями захисту психіки учнів молодшого шкільного віку від необмежених обсягів інформації, її певної незрозумілості для даної вікової категорії школярів.

Отже, інформаційна культура вчителя початкової школи виступає певним інтегрованим комплексом знань, умінь, навичок, ціннісних орієнтацій, інтересів та поведінкових моделей, що стосуються сфери інформації, інформаційних потоків, інформаційно-комунікативних моделей. За словами Є. Кулик, інформаційна культура детермінує свідому пізнавальну потребу набуття нових знань [6].

Технологічний аспект інформаційної культури пов'язаний з механізмами роботи з інформацією, її зберіганням та передаванням. Е. Тоффлер зазначає, що «на перший план сьогодні висувається не збір інформації, а вміння відшукати у всій масі даних те, які потрібні, вірно проаналізувати відсіяні відомості і вчасно доставити їх потрібному замовнику» [14, с. 358].

Інформаційна культура дає змогу вчителю початкових класів виявляти самостійність мислення, знаходити вихід з проблемних ситуацій, засвоювати нове і вчасно реагувати на зміни зовнішнього середовища, бути впевненим у прийнятті рішень, творчо підходити до вибудовування шляхів розв'язання нестандартних подій. Безперервний процес пошуку, споживання та критичної обробки інформації формує мотивацію на розширення професійного та особистісного досвіду, уявлення про відкриту систему знань, переконання про міцність та надійність знань і, як наслідок, розвиває потребу навчатися протягом життя, що відповідає сучасним освітнім тенденціям.

Отже, феномен інформаційної культури характеризує взаємодію вчителя початкових класів з інформацією і передбачає необхідність спеціальної інформаційної підготовки. Сутність такої підготовки пов'язана з оволодінням певним рівнем знань, формуванням умінь та навичок, які дадуть змогу вчителям вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, вибудовувати інформаційну взаємодію та здійснювати інформаційну діяльність у сфері пошуку, зберігання та використання інформації.

Таким чином, інформаційна культура характеризується гармонійним поєднанням чотирьох аспектів: діяльнісного, комунікативного, пізнавального та мотиваційного.

Діяльнісний аспект інформаційної культури вчителя початкової школи пов'язаний з виконанням певних функцій професійної діяльності, інформаційним супроводом навчально-методичної роботи, інформаційним забезпеченням освітнього процесу. Вчитель початкових класів має вміти швидко знаходити потрібну інформацію, опрацювати її, зберігати для подальшого використання, копіювати та відтворювати у разі потреби, передавати учням молодшого шкільного віку у зрозумілому для даного віку вигляді, унаочнювати інформацію і ефективно здійснювати інші операції в роботі з інформаційним матеріалом. Крім того, вчитель має вміти використовувати комп'ютерну техніку в освітньому процесі для інтенсифікації навчання, успішного засвоєння інформації молодшими школярами. Для виконання цих завдань сучасний вчитель початкової школи має бути обізнаним у програмному забезпеченні освітнього процесу. Різноманітні комп'ютерні програми у наш час не тільки удосконалюють процес викладання різних предметів, але й ефективно використовуються як засоби тренування, контролю, управління тощо.

Комунікативний аспект інформаційної культури вчителя початкових класів передбачає можливість встановлення взаємодії з учнями, батьками, колегами засобами інформаційних технологій. Обмін інформацією покращує взаєморозуміння, вдосконалює освітній процес, підвищує адаптацію до змін. Сьогодні інформаційні технології дають змогу комунікувати на будь-яких відстанях, розв'язувати проблеми, підвищувати ефективність співпраці, обговорювати нагальні питання, створювати успішний комунікативний простір.

Пізнавальний аспект інформаційної культури вчителя початкових класів закладу загальної середньої освіти характеризується пошуком інформації для розуміння основних тенденцій освітнього розвитку, знаходження можливостей уникнути загроз і проблем, передбачення майбутнього, пристосування до змін зовнішнього середовища, врахування основних впливів та факторів.

Мотиваційний аспект інформаційної культури вчителя початкової школи стимулює пошук перспектив, способів зміцнити конкурентоспроможність, створення нових послуг і освітніх продуктів, розробку нових сценаріїв розвитку освітніх процесів.

Отже, інформаційна культура вчителя початкових класів є запорукою успішності його професійної діяльності, оскільки дає змогу створити простір взаємодії з інформацією як важливого елементу життєдіяльності кожної особистості в сучасному світі. І недаремно всесвітньо відомим став вислів Натана Ротшильда, який процитував Вінстон Черчилль: «Хто володіє інформацією, той володіє світом». І варто зазначити, що у цьому бездонному океані інформації інформаційна культура стає тією ниткою Аріадни, яка здатна успішно вивести Вас з інформаційного лабірину.

Література

1. Гриценко Т. Культурологія. Київ: Центр навчальної літератури, 2007. 392 с.
2. Дзюба І. З криниці літ: тритомовик. Київ: Обереги: Гелікон, 2001. Серія «Укр. модерна л-ра». Т. II. 578 с.

3. Закон про інформацію. Документ 2657-XII, чинний, поточна редакція від 16.07.2020, підстава 692-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
4. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2003. 504 с.
5. Кримський С. Б. Під сигнатурою Софії. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. С. 66–71.
6. Кулик Є. Бібліотечні засоби формування інформаційно-мережевої культури в юнацькому середовищі. *Бібліотечний вісник*. 2014. № 2. С. 17–23.
7. Культурологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / упоряд.: О. І. Погорілий, М. А. Собуцький. 2-ге вид. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська акад.», 2005. 320 с.
8. Культурологія: теорія та історія культури / І. І. Тюрменко, О. Д. Горбула. Київ, 2004. URL: <http://textbooks.net.ua/content/view/6475/50>.
9. Ожегов С.И. Словарь русского языка: 70 000 слов / под ред. Н. Ю. Шведовой. 23-е изд., испр. Москва: Рус. яз., 1990. 917 с.
10. Педагогика: учеб. пособ. для студ. пед. учеб. завед. / В. А. Слостенин, И. Ф. Исаев, А. И. Мищенко, Е. Н. Шиянов. Москва: Школа-Пресс, 1997. 512 с.
11. Попович М. В. Нарис з історії культури України. Київ: АртЕк, 1998. 728 с.
12. Ровенский В., Уемов А., Уемова Е. Машина и мысль. М., 1960.
13. Свідзинський А. В. Самоорганізація і культура. Київ: Наукова думка, 1999. 288 с.
14. Тоффлер Е., Тоффлер Х. Революционное богатство: Как оно будет роздано и как оно изменит нашу жизнь; пер. с нагл. М. Султановой, Н. Цыркун. Москва: АСТ: Профиздат, 2008. 569 с.
15. Українська радянська енциклопедія: у 12 т. / гол. ред. М. П. Бажан; редкол.: О. К. Антонов та ін. 2-ге вид. Київ: Голов. ред. УРЕ, 1974-1985. URL: <http://leksika.com.ua/10310208/ure/kultura>
16. Українська культура: лекції / за ред. Дмитра Антоновича. Київ: Либідь, 1993. 592 с.
17. Універсальний словник-енциклопедія / голов. ред. М. Попович. Львів: ТЕКА 2006. URL: http://hohlopedia.org.ua/use_universalnyy_slovyk_entsyklopediya/
18. Філософський словник / за ред. В. І. Шинкарука. Київ: Головна редакція УРЕ, 1973. 600 с.
19. Харлаш Л. М. Розвиток інформаційної культури педагога як запорука успішної професійної діяльності вчителя в умовах децентралізації. *Професійний розвиток та управління людськими ресурсами в системі післядипломної педагогічної освіти в контексті трансформації освіти України*: зб. матеріалів Всеукраїнської наук.-практ. конф. Київ. 28 жовтня 2016 р. / за заг. ред. В. В. Олійника. Київ: УМО НАПН України, 2016. 604 с.
20. Формирование информационной культуры личности в библиотеках и образовательных учреждениях: учеб.-метод. пособие / Н. И. Гендина, Н. И. Колкова, И. Л. Скипор, Г. А. Стародубова. Москва, 2002. 337 с.
21. Юридична енциклопедія: в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (гол. редкол.) та ін. Київ: Укр. енцикл., 1998. 717 с.

References

1. Hrytsenko, T. (2007). *Kulturolohiia* [Culturology]. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury [in Ukrainian].
2. Dziuba, I. (2001). *Z krynytsi lit* [From krynytsia for years]. Vol. II. Kyiv: Oberehy: Helikon [in Ukrainian].
3. Zakon pro informatsiiu [Law on information]. Dokument 2657-XII, chynnyi, potochna redaktsiia vid 16.07.2020, pidstava – 692-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> [in Ukrainian].
4. Krasnokutska, N.V. (2003). *Innovatsiinyi menedzhment* [Innovation management]. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
5. Krymskyi, S.B. (2008). *Pid syhnaturou Sofii* [Under the signature of Sophia]. Kyiv: Vyd. dim «Kyievo-Mohylianska akademiia» [in Ukrainian].
6. Kulyk, Ye. (2014). *Bibliotechni zasoby formuvannia informatsiino-merezhevoi kultury v yunatskomu seredovyschi* [Library tools for the formation of information and network culture in the youth environment]. *Bibliotechnyi visnyk – Library Bulletin*. 2, 17–23 [in Ukrainian].
7. Kulturolohiia [Culturology]. (2005). (O.I. Pohorilyi, M.A. Sobutskyi (Ed.)). (2d ed.). Kyiv: Vyd. dim «Kyivo-Mohylianska akad.» [in Ukrainian].

8. Kulturolohiia teoriia ta istoriia kultury [Culturology: theory and history of culture]. (2004) (I.I. Tiurmenko, O.D. Horbula (Ed.)). Kyiv. URL: <http://textbooks.net.ua/content/view/6475/50> [in Ukrainian].
9. Ozhehov, S.Y. (1990). *Slovar ruskskoho yazyka* [Dictionary of the Russian language]: 70000 slov. (N.Yu. Shvedovoi (Ed.)). (23d ed.). Moscow: Rus. yaz. [in Russian].
10. Slastenyn, V.A., Ysaev, Y.F., Myshchenko, A.Y. & Shyianov, E.N. (1997). *Pedahohyka* [Pedagogy]. Moscow: Shkola-Press [in Russian].
11. Popovych, M.V. (1998). *Narys z istorii kultury Ukrainy* [Essay on the history of Ukrainian culture]. Kyiv: ArtEk [in Ukrainian].
12. Rovenskyi, V., Uemov, A. & Uemova, E. (1960). *Mashyna y mysl* [Machine and thought]. Moscow [in Russian].
13. Svidzynskyi, A.V. (1999). *Samoorhanizatsiia i kultura* [Self-organization and culture]. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
14. Toffler, Ye. & Toffler, Kh. (2008). *Revoliutsyonnoe bahatstvo: Kak ono budet rozdano y kak ono yzmenyt nashu zhyzn* [Revolutionary wealth: How it will be distributed and how it will change our lives]. (M. Sultanovoi, N. Tsykun (Transl.)). Moscow: AST: Profyzdat [in Russian].
15. *Ukrainska radianska entsyklopediia* [Ukrainian Soviet Encyclopedia] (1974–1985). M.P. Bazhan (Eds.). (O.K. Antonov (Ed.)). (2d ed.). Kyiv: Holov. red. URE. URL: <http://leksika.com.ua/10310208/ure/kultura> [in Ukrainian].
16. *Ukrainska kultura* [Ukrainian culture]. (1993). (Dmytra Antonovycha (Ed.)). Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
17. Popovych, M. (Eds.). (2006). *Universalnyi slovnyk-entsyklopediia* [Universal dictionary-encyclopedia]. Lviv: TEKA. URL: http://hohlopedia.org.ua/use_universalnyy_slovnyk_entsyklopediya/ [in Ukrainian].
18. *Filosofskiy slovnyk* [Philosophical Dictionary]. (1973). (V.I. Shynkaruka (Ed.)). Kyiv: Holovna redaktsiia URE [in Ukrainian].
19. Kharlash, L.M. (2016). Rozvytok informatsiinoi kultury pedahoha yak zaporuka uspishnoi profesiinoi diialnosti vchytelia v umovakh detsentralizatsii [Development of information culture of a teacher as a guarantee of successful professional activity of a teacher in the conditions of decentralization]. *Profesiinyi rozvytok ta upravlinnia liudskymy resursamy v systemi pislidyplomnoi pedahohichnoi osvity v konteksti transformatsii osvity Ukrainy – Professional development and human resources management in the system of postgraduate pedagogical education in the context of the transformation of education in Ukraine*. V.V. Oliinyka (Eds.). Kyiv: UMO NAPN Ukrainy [in Ukrainian].
20. *Formyrovanye ynformatsyonnoi kultury lychnosty v byblyotekakh y obrazovatelnykh uchrezhdeniyakh* [Formation of information culture of the person in libraries and educational institutions]. (2002). (N.Y. Hendyna, N.Y. Kolkova, Y.L. Skypor, H.A. Starodubova (Ed.)). Moscow [in Russian].
21. Shemshuchenko Yu.S. (Eds.). (1998). *Iurydychna entsyklopediia* [Legal encyclopedia]. Kyiv: Ukr. entsykl. [in Ukrainian].

Shevchuk M.

candidate of pedagogical sciences,
Associate Professor of Pedagogy, Primary Education and Educational Management
Nizhyn Mykola Gogol State University
m.a.shevchukk@gmail.com
ORCID iD 0000-0002-6402-7400

INFORMATION CULTURE OF PRIMARY CLASS TEACHER: THEORETICAL ASPECTS

The article considers the issues of information culture of primary school teachers. In the context of informing society, the primary school teacher must learn to take advantage of the information environment and avoid its dangers. Today, information culture is becoming a guarantee of the effectiveness of a teacher's professional activity. In this case, the information culture is a certain universalization of the pedagogical qualities of the teacher and allows him to deeply understand its real role in the development of the personality of the junior student. To clarify the concept of "information culture", the author

explores the terms "culture" and "information". The article presents both dictionary and encyclopedic definitions of the concept of "culture" and the views of individual scholars. Summarizing various definitions, the author gives an understanding of the concept of "culture" as a specific way of organization and development of human life, represented in the products of material and spiritual labor, in the system of social norms and institutions, in spiritual values, in the set of human relations to nature. themselves. The definition of "information" is also given in the legislative-dictionary-encyclopedic interpretation and interpretation of individual researchers. Emphasizing that information is used in all spheres of human life and provides a variety of functions, the author interprets information as information about people, objects, events, phenomena, facts, processes of the world that can be stored, accumulated, reproduced, transmitted and processed and is the result of cognitive activity of the subject of intellectual activity. Based on the understanding of these two concepts, the definition of "information culture" is determined. The author also characterizes the information culture of primary school teachers, which is a certain integrated set of knowledge, skills, values, interests and behavioral models related to the field of information, information flows, information and communication models. The article notes that the information culture of primary school teachers is related to ethical norms and issues of information security and is a harmonious combination of four components: activity, communication, cognitive and motivational. Thus, the information culture of primary school teachers makes it possible to create an effective space for interaction with information as an important element of effective professional activity in the transformation of education in Ukraine.

Key words: informatization of society, culture, information, information culture.